



Nieuws uit Lambarene

MEDEDELINGENBLAD VAN EN OVER PROF. DR. ALBERT SCHWEITZER

Van de redactie

Dit nummer is voor een groot deel gewijd aan de film van Jerome Hill en Erica Anderson „Albert Schweitzer”, die door de Stichting Filmcentrum, onder auspiciën van het Albert Schweitzerfonds wordt uitgebracht.

De foto op de omslag van dit nummer is eveneens uit de film genomen. De première van deze film heeft plaatsgehad op 8 mei j.l. in het Studio-theater te Utrecht. Op de inhoud komen wij in dit nummer terug.

Het tweede vermeldenswaardige feit is, dat de heer E. G. van de Rest te Dordrecht in het bestuur van de stichting Vrienden v. h. hospitaal heeft zitting genomen. Wij hopen, dat de heer Van de Rest zich spoedig thuis mag voelen in onze kring.

Het aantal abonnees op Nieuws uit Lambarene groeit gestadig. Ter uwer oriëntatie vermelden wij op welke manier u lezer kunt worden van ons periodiek.

U, die dit blad voor het eerst leest, kunt zich van regelmatige toezending verzekeren door: een bijdrage (ineens of geregeld) te storten of over te schrijven op postrekeningnummer: 916071 ten name van de penningmeester van het Albert Schweitzerfonds te Deventer of te storten op de rekening van het A.S.F. bij de N.V. Amsterdamsche Bank te Utrecht. Hierdoor steunt men dus het Albert Schweitzerfonds, dat zich tot taak heeft gesteld gelden bijeen te brengen voor het werk van dr. Schweitzer en belangstelling te wekken voor zijn denkbeelden. Het doet dit o.m. door het stimuleren van uitgaven, het organiseren van lezingen en voordrachten, het uitgeven van het periodiek „Nieuws uit Lambarene”.

Bijdragen welke men in het bijzonder wenst te bestemmen voor steunverlening aan het ziekenhuis te Lambarene, kunnen worden gestort op girorekening 540600 t.n.v. de penningmeester der stichting „Vrienden van het hospitaal te Lambarene” te Delft, of op de rekening van het „Vriendenfonds” bij de Amsterdamsche Bank te Delft. Het „Vriendenfonds” verzamelt gelden, die voor direct gebruik door dr. Schweitzer in aanmerking komen. Zij hebben slechts betrekking op het ziekenhuis te Lambarene. Uiteraard werken de twee stichtingen nauw samen.

Bestuursleden van de Stichting Albert Schweitzerfonds:

Ds. C. B. Burger, voorz., Stadhouderslaan 30, Utrecht.

Mevrouw H. Oberman—Oberman, secretaresse, Scheepstimmermanslaan 37, Rotterdam.

Mevr. E. F. Teychiné Stakenburg—Mees, „Klein-Schoonoord”, Westzeedijk 124, Rotterdam C.

Mr. Ph. M. Muus Jr., penningmeester, Kanaalweg 138, Utrecht.

G. Oosterwijk, Bosweg 3, Gorssel (Gld.).

G. van Aardenne, Dubbeldamseweg 2, Dordrecht.

Ds. D. A. Werner, Nieuwe Bussumerweg 81, Huizen (N.H.).

Bestuursleden van de stichting: Vrienden van het hospitaal te Lambarene:

G. Oosterwijk, voorz., Bosweg 3, Gorssel (Gld.).

T. Hoekstra, secr.-penn., Koningin Sophialaan 12, Amersfoort.

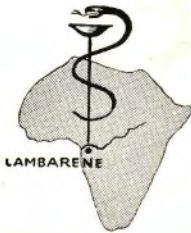
Ds. C. B. Burger, Stadhouderslaan 30, Utrecht.

Ds. D. A. Werner, Nieuwe Bussumerweg 81, Huizen (N.H.).

E. G. van de Rest, Voorstraat 235, Dordrecht.

Adviserend lid van beide stichtingen:

C. J. ten Cate, Parkweg 6, Deventer.



Uitgave van de Stichting Albert Schweitzerfonds.

Versijnt tweemaal per jaar en wordt aan de geadresseerden gratis toegezonden.

Redactie: ds. D. A. Werner, Nieuwe Bussumerweg 81, Huizen (N.H.) — Telefoon 02952-273.

Administratie: Uitgeverij „De Torenlaan”, aan de Torenlaan 16-24 te Assen, tel. 05920-3044 (3 lijnen).

De foto op de voorpagina is ontleend aan de film „Albert Schweitzer” van Jerome Hill en Erica Anderson.

Het dagelijkse leven in Lambarene gedurende 1958

Beste vrienden,

Ik schrijf u aan mijn tafel in de grote consultatiezaal zonder mij te laten beïnvloeden door het geroezemoes, dat er heerst. Ieder ogenblik word ik door aan mij gestelde vragen lastig gevallen. Dan moet ik opstaan om ginds te adviseren en even later moet ik weer ergens anders heen om in te grijpen. Maar ik ben gewend om onder zulke omstandigheden te schrijven. Voor mij is het belangrijkste, dat ik op mijn post ben in mijn ziekenhuis; om alles te kunnen zien en om alles te horen; om een ieder aanwijzingen te kunnen geven en om de verantwoordelijkheid van het geheel op mij te nemen.

Het ziekenhuis, met zijn problemen, loopt goed. Ik heb goede doktoren en flinke verpleegsters. Op het ogenblik zijn er vijf doktoren. De oudst aanwezige is nu twee jaar hier. Onder de verpleegsters bevindt zich een aantal ouderen, die voldoende van hun taak afweten en de traditie van hun vak weten te handhaven. Een dezer dagen werden wij aan tafel verrast door de mededeling van een Nederlandse verpleegster, dat zij twintig jaar geleden voor de eerste maal naar Lambarene was gekomen. Een andere oudst aanwezige verpleegster is een Elzasiënne, die op 34 jaar arbeid kan bogen.

Buiten de tien verpleegsters die de medische staf bijstaan, zijn er vier hulpverpleegsters, die zich bezighouden met de keuken, de huishouding, de tuin, de hoenderstal en de geitenstal. De werkzaamheden in de tuin worden onder toezicht van de heer Vigne, een pastoor in ruste, verricht. Hij wordt wel eens bijgestaan door blanken, die op doorreis bij ons te gast zijn. Wij noemen hen de per parachute uitgeworpen hulpkrachten. Wij hebben twaalf inheemse verplegers, die door ons zijn opgeleid. Twee of drie van hen hebben eigen verantwoordelijk werk in het laboratorium of op een andere plaats. De anderen assisteren de verpleegsters. De oudsten zijn al 25 jaar bij ons, evenals de inheemse koks.

Deze oudgedienden hebben gezag over de nieuw-aankomenden en zijn een waardevolle hulp voor de opleiding en opvoeding van dezen.

In ons hospitaal hebben wij 20 bedden voor Europeanen en 360 voor inheemsen. In het lepradorp hebben wij plaats voor 200 zieken. De bouw van het lepradorp is in 1955 klaargemaakt. Deze werkzaamheden hebben twee en een half jaar in beslag genomen. Twee leprapatiënten hebben samen één kamer en keuken. Rondom het lepradorp kunnen de zieken bananentuinen onderhouden.

Sinds 1942 hebben wij geneesmiddelen, welke zeer goede resultaten bij de behandeling van lepra hebben opgeleverd: diverse sulfa-preparaten. Er zijn echter gevallen, welke zeer moeilijk genezen of stationair blijven. Deze zieken behoeven dagelijkse zorg en behandeling. Voor hen heb ik dit lepradorp gesticht. Het ligt op een heuvel ongeveer twintig minuten gaans van het hospitaal. Een verpleegster is er van 's ochtends tot 's avonds. Naast haar medische werk heeft zij de taak van dorpshoofd op zich genomen. Zij is voldoende bedreven om de niet ernstige zieken te behandelen. De ergsten worden bij mij gebracht. Voor de kinderen van de leprozen, die met hun ouders zijn meegekomen en ook voor andere kinderen is in het dorp een school. Deze staat onder leiding van een melaatse,

die de elementaire kennis hiervoor heeft. De school bevindt zich in de schaduw van klapperbomen en geniet van het gezang der vogels.

Onder de ernstige lepralijders zijn er enkele, die reeds drie jaar bij ons zijn. Wat wij voor hen kunnen doen is slechts dagelijks hun wonden te verbinden met de hoop op genezing, terwijl wij trachten hun lijden te verzachten. Ook verschaffen wij hun een redelijk onderdak en voeding. Dank zij deze zorg, waarvan de patiënten profiteren, hebben wij soms het genoegen beterschap te kunnen waarnemen, waaraan wij zelf aanvankelijk twijfelden.

Ons ziekenhuis is een chirurgisch centrum voor een groot oerwoudgebied. Al onze medische hulp moet voornamelijk chirurgisch zijn. Drie ochtenden per week zijn bestemd voor operaties. Urgente gevallen komen dadelijk op de operatietafel ongeacht de dag of het uur. Hernia's en vooral speciaal beklemdre breuken spelen een grote rol in de chirurgie van dit land. Gemiddeld vinden tien à twaalf operaties per week plaats met daarnaast een aantal soortgelijke ingrepen van minder betekenis.

Sinds de bosontginningsexploitatie zich meer op mechanisch gebied is gaan ontwikkelen, hebben wij ons moeten bezighouden met ernstige bedrijfsongevallen. Op de geïmproviseerde wegen voor de afvoer van zware boomstammen zijn het de vrachtwagens en tractoren, welke met grote moeilijkheden hebben te manoeuvreren op de soms uiterst gladde grond, welke door de tropische regenbuien wordt veroorzaakt. De ongelukken, welke hierbij ontstaan worden vaak veroorzaakt door de inheemse chauffeurs, die de regels van het verkeer niet in acht weten te nemen. De ernstige ongelukken verschaffen ons veel werk. Gelukkig hebben wij sedert enige jaren een uitstekend röntgenapparaat, dat tegen de grote vochtigheidsgraad van ons klimaat bestand is. Wij zijn hierdoor in staat de wonden te behandelen op grond van goed radiografisch onderzoek. De medicamenten voor onze zieken zijn een zware last op ons budget. Niet minder groot is de post, welke wij moeten besteden aan de voeding van onze gasten. Gemiddeld hebben wij 400 monden per dag te verzorgen. Dit komt omdat wij ook de familieleden van onze zieken te voeden hebben. Deze hebben de patiënten meegebracht in de prauwen of langs de bospaden en wachten nu op de genezing om hen daarna weer mee naar hun dorp terug te nemen.

Wij koken niet voor de zieken. Dit zou ons te veel werk verschaffen en bovendien zou het niet gewaardeerd worden. Onze zieken houden van speciale gebruiken en hebben hiervoor een aparte keuken. Wij verschaffen hun dus keukengerie en voedsel. Zij koken een en ander in vleespotten op een vuurtje voor hun huisje. Onder hun slaapkribben hebben zij een voorraad brandhout, welke uit het nabije bos wordt gehaald. Om de andere dag wordt, wat ze in de landstaal noemen, hun rantsoen, gedistribueerd. Dit bestaat dan eens uit bananen, dan weer uit manioc, doch veelal uit rijst. De omliggende dorpen kunnen ons niet voldoende bananen en manioc leveren. Het rantsoen bestaat ook uit zout en gedroogde of gezouten vis. Wij behoeven geen vet uit te delen. De palmolienoten, welke door de honderden palmbomen op ons terrein worden geleverd, maken het ons mogelijk voldoende olie voor de keuken te verschaffen.

De laatste tijd hebben wij moeilijkheden ondervonden met de aanvoer van rijst, waardoor wij onze rantsoenen niet konden handhaven. Teneinde voldoende voedsel te hebben waren wij enige dagen genoodzaakt ons extra te voorzien van bananen en manioc. Per dag hebben wij dan 1000 kg bananen of manioc nodig. Hoe hier aan te komen? Hoe moeten we die van verafgelegen dorpen naar het hospitaal vervoeren? Ik zou genoodzaakt zijn zieken terug te zenden, indien het gouvernement de goedheid niet had gehad een vrachtwagen ter beschikking van het hospitaal te stellen. Met deze wagen gingen wij de omliggende dorpen af om



bananen en manioc te halen, zelfs uit een straal van 20 à 30 km van het hospitaal. De bewoners van de dorpen worden van te voren op de hoogte gebracht van onze komst, zodat zij tijdig de rijpe bananen geplukt kunnen hebben.

Hedenochtend is een verpleegster, voorzien van het nodige geld voor de aankoop, met de vrachtwagen vertrokken. Dit doet ze elke twee of drie dagen. Een verpleger met een weegschaal op zijn knieën begeleidt haar. De bananen en manioc worden per gewicht verkocht. De verpleegster en verpleger hebben de nodige warenkennis om zich niet te rippe of beschadigde manioc door de negervrouwen in de handen te laten stoppen. Dit gevaar bestaat door het feit, dat manioc (dit is een deeg gemaakt uit wortels van een arbiste) verkocht wordt in de vorm van grote stokken, gewikkeld in bladeren. Teneinde de kwaliteit te kunnen beoordelen moet je de stokken insnijden of kerven.

Terwijl ik deze regels schrijf komt de verpleegster van haar excursie terug met een voorraad manioc, voldoende voor twee dagen. Overmorgen zal ze er weer op uit trekken om van elders te halen. Wanneer wij de zieken uitsluitend met manioc en bananen zouden moeten voeden zou ons dit veel duurder uitkomen dan wanneer wij rijst verstrekken. De prijsverhogingen van levensmiddelen doen zich hier even sterk gevoelen als in Europa. Ik heb gemerkt, dat in de loop van dit jaar de prijzen met ca. 20 procent zijn verhoogd. En het zijn juist de prijzen van manioc en bananen, welke zoveel hoger zijn.

Het niet-medische werk speelt hier ook een grote rol in onze werkzaamheden. Het aantal zieken stijgt van jaar tot jaar. Telkens moeten nieuwe gebouwen opgericht worden teneinde hen te kunnen herbergen. Thans zijn betonnen fundamenten gelegd voor een gebouw met 24 slaapplekken. Bovendien gaan de onderbuds werkzaamheden door van de 48 gebouwen van het hospitaal en van 15 grote barakken voor de leprapatiënten. Drie inlandse timmerlieden zijn elke dag met herstellingen bezig. Ik voorzie hen steeds van hout, plaatijzer, schroeven en spijkers, welke ze voor de reparaties nodig hebben, terwijl ik er ook nog voor waken moet, dat de werkzaamheden doelmatig worden uitgevoerd en niet te veel tijd aan het schaften wordt besteed.

Tot mijn spijt is de brave timmerman Monenzalie, die met mij het hospitaal heeft gebouwd alsook het lepradorp, met pensioen gegaan. Hij heeft zijn zestigste jaar bereikt en is nu van mening, dat hij het recht heeft rustig in zijn dorp door te sukkelen met als enige zorg naar zijn tuin om te zien, welke zijn vrouw en zijn ouders hebben aangelegd. Ik mag hem niet weerhouden van dit verlangen. Hij heeft mij sinds 1924 trouw gediend, waardoor ik hem veel dank verschuldigd ben. Ik heb hem nog aangeboden als opzichter over de drie inlandse timmerlieden werkzaam te blijven, waarbij hij geen gereedschap behoefde aan te raken. Dit heeft hij echter ook geweigerd. Zijn weigering betekent voor mij een persoonlijke moeilijkheid. Ik ben nu genoodzaakt vele uren per dag op te offeren voor werkzaamheden, waarvan hij mij had vrijgemaakt. Van tijd tot tijd houden onze bezoekers toezicht op de handwerkslieden, op onderhoudswerk en herstelwerkzaamheden aan gebouwen. Het gebeurt dikwijls, dat zij hun verblijf bij ons verlengen teneinde zich bij ons nuttig te maken.

Er zijn ook vele wegen op het terrein van het hospitaal, welke onderhouden en verbeterd moeten worden. Daar het terrein zeer heuvelachtig is, komt het voor, dat na stortregens en tornado's grote gedeelten van de wegen onbegaanbaar zijn. De wegen moeten dan opnieuw aangelegd worden, terwijl tevens maatregelen getroffen worden, dat bij volgende tornado's de regens geen schade veroorzaken. Gedurende de herfst van dit jaar hebben wij een nieuwe weg aangelegd, geschikt voor vrachtauto's. De lengte van deze weg is 500 meter. De weg verbindt het hospitaal met de weg van Libreville naar Lambarene, welke verder naar Brazzaville leidt. Dit maakt het mogelijk, dat de patiënten rechtstreeks per wagen naar het hospitaal kunnen worden vervoerd. Tot nu toe moesten ze per brancard van de wagens naar het hospitaal gedragen worden via een smal weggetje langs de Ogowe. Om te zorgen, dat deze weg gedurende de twee regenperiodes niet onder water komt te staan, moest de weg 1.50 meter hoger dan het omliggende terrein worden aangelegd. Hiervoor moest een groot aantal kubieke meters grond dragende worden aangevoerd, maar gelukkig hebben wij hulp gekregen van de valide negers in het hospitaal. Deze nieuwe weg is ons ook van groot nut voor de aanvoer van bananen en manioc.

Wat de plantage van het hospitaal betreft, deze bestaat alleen uit vruchtbomen. Wij hebben er geen belang bij, zelf bananen en manioc te verbouwen, daar ons dit te veel handenarbeid zou veroorzaken, ook zou het niet rendabel zijn, daar onze gastvrijheid genietende negers er zich aan tegoed zouden doen. In de loop der jaren hebben wij vele vruchtbomen geplant. Dit is de enige manier om aan fruit voor ons zelf en onze patiënten te komen. De negerdorpen kunnen ons geen fruit leveren, daar de negers er geen vruchtbomen op na houden. De reden hiervan is, dat zij bij verhuizing naar een andere streek de bomen in de steek moeten laten; ze zijn trouwens ook niet in staat die zorg aan de vruchtbomen te besteden, welke ze nodig hebben.

Onze vruchtbomen zijn: sinaasappelbomen, grapefruitbomen, mangobomen, avogadobomen en mangostanbomen. Het terrein van onze boomgaard was oerwoud. Wij hebben het moeten ontginnen. Gedurende vele jaren hebben wij het offensief tegen het oerwoud moeten voortzetten. Vijf jaar geleden hebben we het gestaakt, daar we van mening waren, dat we het gewonnen hadden. Het oerwoud schijnt echter terug te willen winnen, wat wij het ontnomen hebben, zodat wij ons in een eindeloze strijd moeten verdedigen.

Wij kennen onder de evenaar geen winter. De plantengroei gaat zonder ophouden door. De bomen en struiken laten hun bladeren niet vallen, terwijl de kruiden blijven groeien. Alles wat gezaaid wordt komt onmiddellijk op. De voorhoede van het oerwoud bestaat uit lianen, welke zich door het gras naar de vruchtbomen



slingeren en deze binnen enkele weken bij wijze van verstikking overdekken. Wanneer gedurende enige tijd een afgelegen gedeelte van de boomgaard niet bezocht is, loopt men de kans, dat de bomen geheel door lianen overwoekerd zijn. Ook kunnen bomen door parasieten vergiftigd zijn. Tussen de aanplant van groente kunnen door de wind of door vogels zaden van heesters of struiken gebracht worden, waarvan de wortels diep in de grond dringen en zeer taai zijn. Wanneer ze nauwelijks 30 cm in de grond zitten zijn ze er al niet meer uit te trekken. De wortels blijven doorgroeien, zodat men ze een voor een met een schop moet uitgraven. Ongelukkig de aanplanting, waarin deze infiltratie niet tijdig wordt ontdekt en tegengehouden.

Dit is ons overkomen. Het was ons niet mogelijk van het hospitaal werkkrachten vrij te maken voor de aanplanting. Toch waren wij genoodzaakt ons op van te voren verdedigbare posities te concentreren. Gedurende weken hebben vijftien mannen met schoppen de struiken van ca. 30 cm hoogte vrij gemaakt, welke zich in rijen in de aanplant hadden opgedrongen. Als alles goed gaat, kunnen wij ze zodanig uitroeien, dat we 4/5 gedeelte van de aanplant behouden. Om niet te riskeren, dat we opnieuw moeten terugwijken, moeten we onze mensen in de voorste linie laten werken, teneinde onze vruchtbomen tegen de aanvallen van het oerwoud te beschermen.

Ik hoop, dat ik met dit korte verhaal een inzicht heb gegeven in de werkzaamheden, waarmede wij in het hospitaal te maken hebben.

Ik dank u van ganser harte voor de sympathie en de goedheid, welke u ons toedraagt.

(geschreven op oudejaarsavond 1958)

Albert Schweitzer

(Overname, ook in gedeelten, zonder toestemming is verboden)

Wat onze Nederlandse dames voor Lambarene doen

Het is ontroerend te ondervinden met hoeveel liefde en toewijding ca. 250 Nederlandse dames breiwerk ten behoeve van het hospitaal van dr. Schweitzer verrichten.

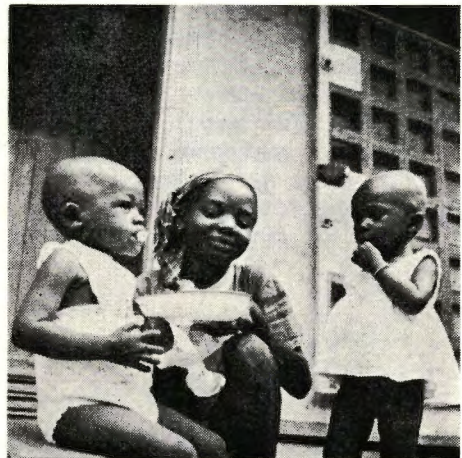
Wij kunnen er melding van maken, dat vrijwel dagelijks pakjes en dozen bij ons binnenkomen, welke één voor één een verrassing bevatten. Telkens bij het uitpakken blijkt dat veel zorg is besteed aan alle vervaardigde goederen.

Gaarne maken wij melding van hetgeen zoal ontvangen wordt. Hieruit blijkt wel, dat onze mededeling in een vroeger nummer van „Nieuws uit Lambarene” door de dames ter harte is genomen. Wij ontvangen dan in grote hoeveelheid de bekende zwachtels van ca. 14 cm breedte en 4 meter lengte. Deze zijn ginds dan ook veel nodig. Verder luiembroekjes van verschillende maten, waarvan sommige kleurig gewerkt zijn. Dan noemen wij babyjasjes in verschillende uitvoeringen, waarbij er zijn, welke in een winkel van babyartikelen een goede beurt zouden maken. Ook



de gevraagde rolhanddoeken worden gezonden. Hieraan is veel werk verbonden, daar het zulke grote stukken zijn evenals de gebreide dekentjes, welke eveneens tot de ontvangen goederen gerekend kunnen worden. Washandjes van verschillende makelij en grootte komen ook veel binnen. Ook moeten we nog babymutsjes noemen. Wij zijn echter van mening, dat deze gevoelig achterwege kunnen blijven, daar we ons moeilijk kunnen voorstellen dat onder de tropische zon deze mutsjes ooit gebruikt zullen worden. Ook molton onderdekentjes ontbreken niet.

Al met al bemerkt u wel, dat onze dames een zeer werkzaam aandeel hebben aan het liefdewerk in Lambarene. Van deze plaats betuigen we hun ook nogmaals onze hartelijke dank voor de sympathieke hulp. Dit is dan een cri de coeur van onze fondsen. Wij hopen nog in de gelegenheid te zijn u ook een stem uit Lambarene te kunnen laten horen, daar wij over de gebreide artikelen ook bericht uit Lambarene verwachten. Wij hopen dit bericht nog in dit nummer te kunnen opnemen. Ter illustratie van dit berichtje plaatsen wij enkele foto's van negertjes, die met de door de Nederlandse dames vervaardigde kleertjes zijn gekleed. Of ze het allen even prettig vinden, zouden we niet willen beweren, daar wij veronderstellen, dat die



negerkinderen maar het liefst in hun natuurstaat rondlopen, zeer zeker in het warme jaargetijde.

In verband met de vraag van enkele dames betreffende het beschikbaarstellen van katoen, kunnen wij melden, dat voorshands door ons geen katoen wordt aangeschaft. De reden hiervan is:

1. dat van de eerste uitgifte alles nog niet terug is, zodat het resultaat hiervan nog niet binnen is;
2. met de laatste zendingen is zeer veel breiwerk verzonden, terwijl er ook weer zeer veel klaar stond om met de zending van begin juni te worden verscheept. Wij wachten nu gaarne de reactie uit Lambarene af;
3. er komt nog steeds zeer veel breiwerk bij ons binnen, waardoor een grote verscheidenheid van artikelen voor Lambarene beschikbaar komt.

Verder verzoeken wij de dames, die voor Lambarene artikelen hebben vervaardigd, deze te zenden aan de heer G. Oosterwijk, Bosweg 3 te Gorssel en niet aan andere bestuursleden, daar dit nodeloze doorzending veroorzaakt.

Albert Schweitzer

Een film van Jerome Hill (regie) en Erica Anderson (camera).

In de „hoofdrol”: dr. Albert Schweitzer.

Tekst en commentaar: dr. Albert Schweitzer.

Albert Schweitzer als jongen: zijn kleinzoon Philip Eckhardt.

In Nederland uitgebracht door de Stichting Filmcentrum,
onder auspiciën van het Albert Schweitzerfonds.

Kleur: Eastmancolor.

Keuring: alle leeftijden, art. 1 (Cultureel).



Voordat deze film over de beroemde dokter in Lambarene tot stand kwam moesten heel wat hindernissen genomen worden. Schweitzers afkeer om van hem en zijn werk een film te maken, was niet gemakkelijk te overwinnen. Reeds meermalen had hij aanbiedingen van grote filmaatschappijen afgeslagen. Jerome Hill, de regisseur van de onderhavige film, vertelt dat hij jarenlang een uitvoerige briefwisseling heeft moeten voeren alvorens hij Schweitzer van het belang ervan kon overtuigen; het gelukte hem dan ook alleen maar toen hij hem kon verzekeren,

dat geen studioprodukt in de bedoeling lag maar een film, waarin hij zichzelf zou kunnen herkennen.

Een andere voorwaarde van Schweitzer was, dat de film pas na zijn dood zou worden vertoond; gelukkig kon hij echter tot het inzicht worden gebracht dat een film snel verouderd en dat het te betreuren zou zijn als daardoor alleen een zo „einmalig” document aan waarde zou verliezen.

Toen deze bezwaren uit de weg waren geruimd bleef er nog één restrictie, waaraan Schweitzer nadrukkelijk wilde vasthouden: hij wenste niet te spelen en alle niet strikt noodzakelijke arrangement, alle „regie” diende vermeden te worden.

Wie ook maar iets van filmtechniek afweet kan gemakkelijk bevroeden voor welk een haast onuitvoerbare taak de makers zich gesteld zagen. Er zijn dan ook slechts enkele scènes, welke geregisseerd zijn (die met zijn kleinzoon en zijn zuster b.v.). Andere, zoals het gesprek van Schweitzer uit het raam met enkele dorpsgenoten, zijn slechts voor een deel gearrangeerd: de dokter wist niet, dat in het verborgen een microfoon was opgesteld, de dorpsmensen waren onkundig zodat de conversatie overigens volkomen spontaan was. Al het andere, vooral de opnamen „on location” moesten min of meer à l'improviste plaatsvinden, al sluit dat niet uit dat later uit het vele beschikbare materiaal een keuze is gedaan en de opnamen volgens een bepaalde ordening zijn gemonteerd.

Vooraf Erica Anderson, die de camera hanteerde, heeft de bezwaren van deze beperking van haar bewegingsvrijheid moeten ondervinden. Technisch zijn er dan ook wel gebreken te constateren, waarvan zijzelf in de eerste plaats het meest overtuigd zal zijn. De kwaliteit van de opnamen is ongelijk, wat vooral in een kleurenfilm opvalt. De binnenopnamen in het ziekenhuis zijn veel donkerder dan de buitenopnamen, een gevolg van het feit, dat de belichtingsapparatuur tot een minimum moest beperkt blijven. Schweitzer wilde immers niet dat iets in scène werd gezet. Wij lezen ergens, dat Schweitzer in deze film zelf de hoofdrol speelt. Dat kan alleen in overdrachtelijke zin zo gesteld worden. Het ligt niet in de aard van Schweitzer om zichzelf in het middelpunt te plaatsen. Hij spreekt en beweegt zich zoals hij dat gewoon is, zonder pose en onbevangen. Ondanks technische tekortkomingen is dat de grote waarde en bekoring van deze film.

Zij is een autobiografische reportage, waarvoor Schweitzer zelf de tekst schreef, met zijn eigen stem uitgesproken, een stem in het begin wat onzeker en gebroken (wat niet te verwonderen is van deze 84-jarige grijsaard); geleidelijk aan vaster wordend maar steeds met dat eigenaardige timbre van een man, die uit diepe overtuiging spreekt. En al is deze oerwouddokter over de hele wereld bekend, niet ieder heeft het voorrecht gehad hem te horen en te zien. In deze film staat hij voor u met zijn markante kop, gegroefd door de jaren, de man die als musicus, filosoof of theoloog carrière had kunnen maken maar verkoos, zijn leven te wijden aan de negers van Equatoriaal-Afrika om zijn leer van de eerbied voor het leven in een daad om te zetten.

Na schildering van zijn jeugd- en studiejaren vraagt de film vooral aandacht voor zijn medische arbeid in het hospitaal, onder de meest primitieve omstandigheden begonnen en thans tot een geheel complex van gebouwen uitgebreid. De film laat dit menslievend werk zonder opsmuk of franje, zonder te betogen of te preken alleen maar *zien*. Alleen maar? Ik geloof, dat hierin juist het indrukwekkende en hartverwarmende van deze film gelegen is, omdat het het werk is, dat voor zichzelf spreekt. Zo ontstond nog net op het nippertje — Schweitzer zelf zegt aan het slot, dat hem slechts weinig jaren zullen resten — een onschatbaar document van een man, voor wiens christendom-van-de-daad niemand ongevoelig kan blijven.

P. J. van Mullem.

Biografie in filmvorm

Dat grote figuren, als zij een bepaalde leeftijd hebben bereikt, hun herinneringen te boek stellen is niet ongebruikelijk. Iets volkomen nieuws is echter de biografie in filmvorm, die dr. Albert Schweitzer samen met Erica Anderson en Jerome Hill over zijn leven en werk heeft samengesteld. Dr. Schweitzer woont in de binnenlanden van Equatoriaal-Afrika maar ondanks dat of misschien juist daardoor staat hij midden in het geestelijke en maatschappelijke leven van onze tijd.

Zonder ooit te streven naar reclame en goedkope publiciteit heeft hij voortdurend wegen gezocht om zijn visie op het leven en de wereld en de geestelijke achtergrond, waaruit deze visie wordt gevoed, op een actuele wijze aan zijn tijdgenoten door te geven. Na een aanvankelijke aarzeling heeft hij hiervoor ook gebruik willen maken van het moderne middel van de film, dat in zijn jeugd nog geheel onbekend was.

„Op 14 januari 1875 werd ik in Keyzersberg in de Elzas geboren.” Met deze woorden begint dr. Schweitzer zijn levensverhaal op het witte doek. Hij beschrijft ons zijn jeugd in het vriendelijke Günsbach. Zijn vader was predikant en deelde de dorpskerk met de pastoor, een beeld van oecumenische samenwerking, dat hem altijd bijgebleven is. In de film speelt dr. Schweitzers zuster de rol van zijn moeder en zijn kleinzoon, Philip Eckhardt, is de jonge Albert. Deze wordt ons getekend als een gevoelige jongen, die opgroeit in een gelukkig gezin, maar gekwetst wordt door de hardheid en wreedheid van de wereld.

Grondgedachte van deze cinematografische autobiografie is de eerbied voor het leven. Al in zijn jongensjaren wordt Albert Schweitzer getroffen door het lijden van mens en dier. Als hij 21 is besluit hij tot zijn dertigste jaar te gaan studeren op het gebied van theologie, filosofie en muziek om zich daarna geheel te gaan wijden aan de rechtstreekse dienst aan de medemens. Door zijn grote begaafdheid had hij op ieder van zijn studieterrainen een schitterende carrière kunnen opbouwen. Hij blijft echter bij zijn besluit en begint op 30-jarige leeftijd medicijnen te studeren. In 1912 trouwt hij met Helene Breslau, in 1913 vertrekt hij naar Afrika. Een blad van de Parijse Evangelische Zending heeft hem op het spoor van zijn roeping gebracht. Hij gaat naar Lambarene in Centraal-Afrika om daar met het geld van zijn boeken en orgelconcerten een hospitaal te bouwen en onder de lijdende inheemse bevolking als dokter werkzaam te zijn.

Het tweede deel van de film geeft ons een onopgesmukt beeld van het werk van dr. Schweitzer zoals hij dat ondanks zijn hoge leeftijd nog altijd in Afrika verricht. Wij maken zijn vertrek uit Frankrijk, zijn aankomst in Afrika mee. Wij volgen hem op zijn lange tocht op de oerwoudrivier de Ogowe. Wij zien de plek, waar de gedachte van de eerbied voor het leven een definitieve gestalte voor hem aangenomen heeft.

En dan.....: Lambarene. Een ziekenhuis in de jungle, primitiever dan wij het ons voorgesteld hadden. Geen glas, geen staal, geen beton. Zelfs geen strakke, witte bedden. Hier komen de zwarte patiënten met hun familieleden, die hen gedurende hun ziekte gezelschap zullen blijven houden. Etenswaaren neemt men zelf mee. Er zullen in het Afrika van nu heel wat mooiere, meer moderne ziekenhuizen zijn. Maar wij zagen al, dat Albert Schweitzer zeer bewust en weloverwogen in zijn doen en laten is. Hij wil deze uiterste eenvoud. Zijn hospitaal moet heel dicht bij de mensen staan, het moet in het verlengde van hun dorpsgemeenschap liggen, zij moeten er zich thuis kunnen voelen.

Het meest indrukwekkend is het laatste deel van de film, waarin wij Schweitzer



nog eenmaal in zijn geboorteland in de Elzas ontmoeten. Zijn verblijf in Günsbach wordt gedragen door een wonderlijke mengeling van verering en vertrouwelijkheid van de bewoners van het plaatsje voor de grote man, die uit hun midden voortgekomen is. Hier zien wij Schweitzer in de bergen, uitkijkend over het prachtige Münsterdal. Wij zien hem achter het orgel, dat naar zijn plannen en onder zijn toezicht gebouwd is. Het slot van de film getuigt op sublieme wijze van de onverminderde energie, waarmee Albert Schweitzer zijn menslievende arbeid voortzet, en van de innerlijke rust en het grote vertrouwen, waarmede hij het naderend einde van zijn leven tegemoet treedt.

De kleurenfilm „Albert Schweitzer” heeft niet de pretentie een groot cinematografisch kunstwerk te zijn. Haar enige pretentie is die der volstrekte authenticiteit. De man van Lambarene vertelt zelf over zijn eigen leven. Al zijn vrienden verzekeren ons: zo is hij werkelijk en zo ziet het er daar in het oerwoudhospitaal werkelijk uit. Het is vooral dit werkelijkheidskarakter van de film, dat in het buitenland honderduizenden mensen geboeid heeft en dat ook voor Nederland de première tot een gebeurtenis van betekenis maakt.

J. Hes.

Wij wekken een ieder op, de film te gaan zien, wanneer deze in uw woonplaats komt!

Spanning en leven

Prof. dr. K. A. H. Hidding

Alle leven en ook alle geloof kenmerkt zich door een bepaalde spanning, die altijd tegelijk een zekere samenwerking en strijd betekent. Zoals de dag de nacht onderstelt en afwisselt, maar tevens overwint en omgekeerd, zo is het ook met de inademing en uitademing gesteld en met zo talloze andere processen in de natuur. Er is een samengaan van tegenstellingen, maar juist de paradoxale spanning, die dit meebrengt, is het wezen van het bestaan. Met elkaar vormen de tegenstellingen een steeds weer te verwerkelijken orde en evenwicht, een harmonie, die maar niet vanzelf tot stand komt en stand houdt, maar die als wankel evenwicht altijd opnieuw bereikt en behouden moet blijven. Want als de strijd en de spanning, om op peil te blijven, gaan ontbreken, betekent dit de aftakeling en de dood, natuurlijk en geestelijk.

Is het ontwaken uit de slaap niet meer vervuld van het besef, dat men weer opnieuw bewust een dag kan beginnen met alle mogelijkheden, die zich kunnen voordoen, maar wordt het met wrevel en weerzin aanvaard, dan betekent dit, dat de mens onverschillig is geworden voor het leven. Hij ziet er dan niet meer de vele en verschillende mogelijkheden in, maar wezenlijk niets, een grauw en onverschillig iets, dat hem koud laat.

En zo is het op elk gebied. Beseft de mens niet zijn afhankelijkheid van heel de kosmische werkelijkheid, waarvan hij als verschijnsel deel uitmaakt en waarop hij voor zijn leven is aangewezen, tegelijk met zijn geestelijke vrijheid en zelfstandigheid, om deze zelfde wereld aan zich te onderwerpen in zijn wetenschap en techniek, waartoe hij als denkend subject in staat is, dan is hij niets dan een deel van het gebied, dat hem als deel bepaalt óf dan is hij niets dan de technicus, die waant de wereld te beheersen. Maar hij is altijd als mens beide tegelijk: afhankelijk deel en vrij heerser. Alleen door zich van deze positie rekenschap te geven, is en blijft hij mens, die zowel zijn afhankelijkheid als haar tegendeel erkent. En alleen dan vervalt hij niet tot de onverschilligheid, die de grote vijand is van de mens, in het bijzonder wel in onze tijd.

De spanning gaat eruit als de mens in een soort slavernij leeft, van het geld of het werk, van het genot of van de routine en de sleur. Wie niet tegelijk het andere, het tegengestelde kent: de onbekommerdheid en de vakantie, in het besef dat met geld, werk, genot en routine slechts de helft is gezegd, waarlijk mens wil zijn, die vervalt vroeg of laat in die onverschilligheid, die de dood in het leven is en de dood in de pot. Leven en wereld zijn nu eenmaal een veeleendheid van zo heel verschillende machten, kleuren, klanken en talloze andere factoren, dat men leven en wereld de rug toekeert, als men in zijn onverschilligheid voor al dit vele en verschillende geen oor en oog en hart meer heeft. En dat gebeurt, wanneer de innerlijke spanning er uit is en men zich niet meer om de waarheid bekommert. Want de waarheid is de waarheid van het leven, dat alleen in spanning mogelijk is, dat altijd de tegenstellingen laat gelden en ze als zodanig aanvaardt.

Albert Schweitzer is zulk een grote figuur, omdat in hem sterker dan in iemand anders zulke spanningen leven, die tot zulk een grote orde en harmonie konden komen als zijn leven te zien geeft. Dit is een leven, dat nooit onverschillig is en altijd en overal de tegenstellingen ziet, erkent en aanvaardt. De tegenstelling tussen het rijke Europa en de aan ellende en ziekten overgeleverde en ontredderde

negers; tussen de op het leed veroverde, hoge harmonieën van Bach en de geestelijke chaos van het moderne Europa; of die van de levensaanvaarding van het Westen en de levensontkenning van het Oosten. En zo zijn er veel meer tegenstellingen te noemen, die in dit leven en denken een zeer grote rol hebben gespeeld en de hoogspanning ervan hebben bepaald, die hem tot zulk een uitzonderlijke figuur heeft gemaakt.

Al dergelijke spanningen zijn echter variaties van de ene zo paradoxale grondspanning van zijn wezen: die tussen de mystiek en de ethiek, die dan ook het uitgangspunt werd en bleef van zijn denken en de motor van zijn ontembare energie. Ook het geloof is geen rustige verzekerdheid, het is alleen geloof bij een bepaalde spanning van ons innerlijk wezen. Dit betekent in de terminologie van mystiek en ethiek, dat de mens op een volstrekt onverklaarbare wijze, die dus het mysterie is, tegelijk deel heeft aan en deel is van het alleven, bij de gratie waarvan het bestaat, én dat hij de plicht heeft bewust in te grijpen in ditzelfde leven in dezelfde wereld. De mens kan alleen op kosten van anderen leven, zoals hij ook zijn cultuur moet maken uit de hem ter beschikking staande natuur, waarvan hij zelf een afhankelijk deel is. Daarom is zulk een ingreep maar op één wijze verantwoord, n.l. als deze met eerbied voor het alomvattende leven plaatsheeft. En dit betekent: zoveel mogelijk vermijden leed te doen en zoveel mogelijk het leven tot de hoogste potentie, en dat is tot de hoogste spanning, opvoeren. Niet opzichtig en sensationeel uit zucht naar records, maar om de rijkdom ervan te openbaren. Gevangen in het dilemma van de menselijke verbondenheid en verwantschap met alle andere leven, en de plicht om altijd weer hierin in te grijpen, staat de mens niettemin in een al even raadselachtige vrijheid om die weg te kiezen, die de beste is. En dit is altijd de weg, die door de eerbied voor het leven wordt gewezen, ook al is dit tevens de weg, die de zwaarste lijkt. Zulk een zwaarte kan echter dragelijk en mogelijk worden voor hem, die juist in de spanning de kracht vindt deze weg te gaan, de spanning tussen het besef van de aleenheid en verbondenheid van alle zijn, en het besef, in dit zijn een eigen weg te moeten gaan, juist uit eerbied.

Deze spanning kende Schweitzer uit het leven van Jezus, dat hem zo intens geboeid heeft gehouden, zijn leven lang. Het is de spanning van Hem, die de Godzoon én de menszoon was, die leefde in solidariteit met de mensen én met God, in die liefde, die het leven verliezen wil en het behoudt.

Moeilijkheden met de voeding van het hospitaal

Er is hier veel te doen, wat me zeer in beslag neemt. Het ergste is, dat er thans nog weinig rijst van Saigon naar Lambarene komt, omdat men daar de rijst liever met dollars laat betalen, dan met francs, aangezien de franc tweemaal gedevalueerd is.

Omdat men niet wist, dat Saigon niet meer genoeg leverde en de factorijen (die zelf niets wisten) de mensen van de ene week in de andere verzekerden dat de rijst zeker zou komen, stond ik plotseling zonder voedsel voor mijn ziekenhuis. De administratie stelde mij auto's ter beschikking om bananen in de dorpen aan de weg naar Libreville en aan die naar Mouila te halen.

Deze onderneming was nogal gecompliceerd, aangezien er immers geen weg voor auto's, laat staan voor vrachtwagens naar het ziekenhuis is. Men moest ver van

het ziekenhuis uitladen, zowel aan deze kant als aan de overkant van de rivier en dan de bananen — iedere keer drie ton — naar het ziekenhuis dragen of van de overzijde halen. Met deze bananentransporten heeft men mij drie boten vernield. Alle drie moesten aan land worden getrokken en gerepareerd worden, wat mij een reeks van dagen kostte.

Zo was ik genoodzaakt te besluiten, van de weg Atouma-Libreville een afsplitsing voor vrachtwagens naar het ziekenhuis te maken, terwijl ik ten dele de weg Atouma—Maison Foing (Atadie) kon gebruiken!

De weg gaat achter het lepradorp om en buigt dan met een sterke stijging over een heuvel naar het plateau, waar de vruchtbomen staan, tot aan ons woonhuis. Het was een verschrikkelijk werk.

De weg moest een sterk dek hebben van grote stenen over vele honderden vierkante meters. Het aanvoeren van de stenen kostte veel arbeid. Bovendien moest de weg over een grote afstand ongeveer twee meter boven het niveau van de aanlegsteiger verhoogd worden, hetgeen enorme zandverplaatsingen vereiste. Spaar me de beschrijving van al deze moeilijkheden. En dat nog wel in de regentijd!

Vier Duitse jongemannen waren op een Volkswagentocht door Afrika bij ons „ingesneeuwd” en hebben drie weken meegezwoegd. Het is aan hen te danken, dat wij deze zaak konden doorzetten. Toch moest ik steeds ter plaatse aanwezig zijn. Nu is de weg, op enkele kleinigheden na, klaar. Het zou eenvoudiger geweest zijn de weg van Atouma naar het ziekenhuis langs de rivier te projecteren, maar dan zou deze bij hoge waterstand niet gebruikt kunnen worden.

Nu huren wij een- of tweemaal per week een vrachtwagen met bestuurder van een inboorling en een verpleegster rijdt ermee naar de dorpen langs de weg naar Libreville tot ongeveer 30 km en komt met 3000 kilo bananen terug.

Voor de laatste werkzaamheden aan de weg moet ik dagelijks twee tot drie uur erbij zijn.

Albert Schweitzer.

(Overname zonder bronvermelding is verboden)

★ ★ ★

FREDERICK FRANCK

Lambarene, Schweitzer without halo

Deze tandarts van Nederlandse origine met een succesvolle praktijk in New York en schrijver van het bij ons welbekende boek „Open Wide, Please” heeft niet lang geleden de gelegenheid gehad Albert Schweitzers beroemde ziekenhuis in Lambarene te bezoeken en een tandheelkundige kliniek in te richten. Hij verzette een geweldige massa werk, maar vond toch nog de tijd een groot aantal merkwaardige schetsen te maken, want de mensen die hij ontmoette trokken hem onweerstaanbaar aan. In dit boek geeft hij zijn ervaringen en zijn indrukken weer en veel mensen zullen met hem tot de conclusie komen *dat dit* (dat van dr. Schweitzer en zijn medewerkers) *werkelijk een doel heeft*.

Prijs ongeveer f 11.—. Verschijnt april—mei. Geïllustreerd.

Jean Pierhal, Albert Schweitzer, het leven van een goed mens . . .	f 12.50
Geïllustreerd. Schelkens en Giltay, A'dam.	
Jacquelyn Berzill, Albert Schweitzer, Nobelprijs voor de vrede . . .	f 7.90
Boekencentrum N.V., A'dam.	
Emil Lind, Albert Schweitzer, leven en werk	f 6.90
Geïllustreerd. In de Toren, Naarden.	
Charles Joy en Melvin Arnold, Het Afrika van Albert Schweitzer . .	f 7.90
Rijk geïllustreerd. Wereldvenster, Baarn	
Een hospitaal in het oerwoud, tekst van dr. Schweitzer. Prachtige foto's van dr. Anna Wildikann	f 3.90
In de Toren, Naarden.	
George Seaver, Albert Schweitzer	f 12.90
Hollandia-drukkerij, Baarn.	
Marie Woytt—Secretan, De oerwouddokter van Lambarene	f 3.90
Geïllustreerd. De Torenlaan, Assen.	
Johan Winkler. Naar het land van Brazza en Albert Schweitzer . . .	f 6.90
Geïllustreerd. Daamen, Den Haag.	
W. Augustiny, Albert Schweitzer en wij	f 6.90
Geïllustreerd. W. Gaade N.V., Delft.	
Rolf Italiaander, In het land van Albert Schweitzer	f 4.90
Geïllustreerd. Ad. Donker, R'dam.	
De wereld van Albert Schweitzer, fotoboek van Erica Anderson, tekst Eugène Exman, Zd.-Holl. Uitg. Mij. Den Haag	f 17.50
Herdrukken:	
Uit mijn leven en denken, autobiografie	f 6.25
Tjeenk Willink, Haarlem.	
Lambarene, een bundeling van Schweitzers Lambarene-boeken	f 6.25
Tjeenk Willink, Haarlem.	
Uit mijn jeugd	f 3.25
Tjeenk Willink, Haarlem.	
Kleinere boeken:	
H. Oberman-Oberman, Albert Schweitzer, een blik in zijn leven en arbeid *) Voorhoeve, Den Haag	f 0.75
Prof. dr. C. J. Bleeker, Een studie over Schweitzer (serie hoofdfiguren van het menselijk denken). Born, Assen	f 1.45
Jan Poortenaar, Albert Schweitzer, een man van de daad	f 0.50
Wereldbibliotheek, Amsterdam.	
Radiorede dr. Albert Schweitzer in Holland, W. Gaade, Delft	f 1.50
Richard Kick. Het licht in ons, woorden van Albert Schweitzer *) . . .	f 0.75
Kapsenberg & Zn., Rotterdam	
Ali Silver. Albert Schweitzer, voor de kinderen verteld	f 2.90
Speciale zondagsschooleditie	f 1.25
Wereldvenster, Baarn	
Pierre H. Dubois, Geïllustreerd Stalin/Schweitzer	f 1.85
Uitgeverij en Drukkerij Hollandia, Baarn.	
Wijsheid uit het oerwoud *) Torenlaan, Assen	f 3.90
Prof. dr. K. A. H. Hidding. Mystiek en ethiek in Schweitzers geest Tjeenk Willink, Haarlem	ingenaaid f 1.85, geb. f 2.25

*) Ook te verkrijgen bij penningmeester Alb. Schweitzerfonds.